

Kéký Lajos: Petőfi. Élet- és jellemrajz. Budapest, Athenaeum, 1922. 16-r. 123 l.

«E könyvecske feladatául azt tekinti, hogy a gazdag Petőfi-irodalom eredményeinek lelkiismeretes összefoglalásával megbízható képet nyújtson az érdeklődő művelt közönségnek s az ifjúságnak a költő életéről, egyéniségéről, költészetéről és jelentőségéről... Ilyen rövid s a nagyközönség érdeklődését szem előtt tartó élet- és jellemrajz hiányzik» a különben gazdag Petőfi-irodalomból.

Íme a szerző előrebocsátott megjegyzése, mellyel elejét veszi a kritika részéről való esetleges félreértetésnek e kis könyv mineműségét illetőleg. Kéký tehát szerény, de helyes és hasznos célt tűzött maga elé: irodalmunknak egy érezhető hiányát pótolni olyan Petőfi-kompendium megírásával, mely formailag választékos, nemesen ízléses, tartalmilag pedig minden részletében a tudomány mai álláspontjának magaslatán van s mindazt értékesíti, amit a Petőfire vonatkozó addigi megállapításokból jellemzetesen fontosnak tartunk. Ilyetén feladatát sikeresen oldotta meg, mert nemcsak szépen, tetszetősen, választékosan és mégis egyszerűen adja elő mondanivalóját, hanem világosan és szabatosan is, úgyhogy nincs egyetlen olyan sora sem, melyet kételkedve olvasnánk vagy épen ellenmondásra ösztökélne bennünket. A kézikönyvszerű munkának ilyennek kell lennie, Kéký könyve ilyen is; sőt szinte túlságosan is közkeletűnek érzik úgyszólván minden sora. Ez azonban nem az ő hibája, illetőleg nem is hiba, egyszerűen csak mutatója annak az igazságnak, hogy a Petőfi egyéniségére és költészetére vonatkozó irodalmi köztudat mily kevés eltérést tud felmutatni attól a képtől, melyet Gyulai rajzolt meg csaknem háromnegyed-századdal ezelőtt. Egy pár életrajzi adatot helyesbítettünk, költői egyéniségének egyik-két vonását talán kimélyítettük, de voltaképen alig tettünk egyebet, mint gondoskodtunk a Gyulaitól megmintázott Petőfi-szobor «karban tartásáról». A Petőfi-irodalom terén jelentős továbblépésnek csak Horváth János nagyméretű művét tekinthetjük, de ez oly irányban halad, amelyben nem mindenki hajlandó követni. Úgy látszik, Kéký sem.

KISS-KÚN JÓZSEF.

Csahiken Károly: Szépirodalmi kritikusaink. (Stephaneum nyomda), 1923. K. 8-r. 89.

Ez a kis könyv többet akar adni, mint amennyit címében ígér, meg akarja rajzolni a magyar szépirodalmi kritika pályáját. Nehéz vállalkozás, mert olyan műfaj fejlődéséről kell képet adni, amelynek életét összefüggő előadásban még nem vázolták, sőt történetének előmunkálatai is igen hézagosak. Őt és fél ívre összeszorítani a rengeteg anyagot, hozzá gyakorlatlan kéznek, a lehetetlenséggel határos: valóban csodálatos, hogy a szerző, akinek nevével eddig csak hírlapokban és szépirodalmi lapokban találkoztunk ennyire is megtudott birkózni a nehézségekkel.

A kis dolgozat szerzőjének van két nagy érdeme: gondolkodó fő vannak eredeti nézetei, önálló fölfogása, talpraesett megjegyzései — ez az egyik; a másik az, hogy lelkiismeretesen áttalulmányozta a kritika első

száz évének történetét (Bessenyeitől Gyulaüig) s nemcsak hogy eredeti forrásokból merít, hanem sok, eddig még nem méltatott anyagot hordott össze. Hogy nagyon sok kritikai törekvésről nem tud, az csak csökkenti, de nem rontja le ezt az érdemét, de az előbbi érdemét nagyon kétséssé teszi már az, hogy ahol eltér másoknak eddig fogalmazott itéletétől, ott rendszerint megtéved, s egészen megsemmisíti az, hogy ahol a maga lábán járva próbál értékelni, ott gyakran az ellenkezője áll annak, amit hirdet. A szerző ugyanis, s ez végzetes hibája a dolgozatnak, nem tudományosan képzett szakember, csak komoly törekvésű, egészséges érzékű műkedvelő; szempontjai, ha vannak, nem értékesek, nézetei mind a kritikáról, mind az irodalomról zavarosak, ki nem forrottak, a kritika elméletét meg épen nem ismeri. Bár látszik, hogy gondolkodott arról, mi is az a kritika, aminek történetét meg akarja írni, s homályosan sejti is, de valójában nem tudja. Könyve ezzel a mondattal kezdődik: «A kritika s a polemia között különbség van. A kritika műbírálát, a polémia a rossz írók ostromozása.» Aki a kritikáról csak annyit tud, hogy magyar aequivalense a műbírálát, (ez egyébként nem is egészen helytálló azonosítás!) s a polémiáról azt hiszi, hogy az rossz írók ostromozása: az nincs hivatva arra, hogy megírja a magyar kritika történetét.

CSÁSZÁR ELEMÉR.

Oláh Gábor: Petőfi. Debrecen, Tisza István tud. társaság, 1923. 20. l.

A debreceni tudományos társaság I. osztálya kiadványai sorát Oláh Gábor egy íves *Petőfijével* indította meg. Sajnos, a jós sas nem halfelől tűnt föl, ahonnan a szerencsés jelek érkeznek. Ehhez a *Petőfi*hez a tudománynak alig van köze, s amennyiben van, nem köszöni meg. Az egyetlen újat a dolgozatban jóformán ez az egy mondat rejti: «A magyarság indolenciája, vagy egyenes ellenállása így pattantja ki a végzet és a szükség törvénye szerint a beléütődött szláv szellem csodálatos szikráját, melynek Petőfi a neve.» Puffogó frázis, s ami rosszabb: hálásak lesznek érte a magyar szellemi kincseket kisajátító szláv ellenségeink.

Egyebekben a dolgozat pusztá retorika. Egy lírai költő képe Petőfiről, nagyhangú szólamokkal, keresett képekkel, éles szinekkel és szertelenül túlzó magasztalásokkal papírra vetve. Képei között vannak merészek és megkapóak, s kétségtelenül kelt az olvasóban hangulatot, de Petőfit egy szikrával sem viszik közelebb szívünkhöz és értelmünkhöz az ilyen bombasztok: «Viharzása óráiban eget és poklot megmozgat kigyúladó fantáziája s féktelen indulatai, mint szilaj rémek, fantasztikus felhők sárkányán repülnek az űrben, új világokat teremtve a határtalanságon túl.» Petőfi nem nyer vele, ha megteszi félistennek, mert Petőfi több volt annál: egyike a legnagyobb költői lángelméknek. Ez ugyan ma már közhely, de aki nem tudja új oldalról megvilágítani, az ne írjon Petőfiről tudományos dolgozatot.

K. K. J.